

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par gāzes piegādes drošības aizsardzības pasākumiem un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 994/2010”

(COM(2016) 52 final – 2016/0030 (COD))

(2016/C 487/11)

Ziņotājs: **Graham WATSON**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 16.9.2016. Eiropas Parlaments, 7.3.2016. Eiropas Savienības Padome, 9.3.2016.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 194. pants un Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	7.9.2016.
Pieņemts plenārsesijā	22.9.2016.
Plenārsesija Nr.	519
Balsojuma rezultāts	133/4/9
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. ES gāzes piegādes drošības politika ir bijusi samērā sekmīga, mudinot dalībvalstis domāt atbilstīgi solidaritātes un kopīgas drošības principiem. Vairumā gadījumu enerģētikas politikas jautājumi tomēr tiek risināti galvenokārt atbilstoši valstu interesēm. Lai īstenotu Eiropas iedzīvotājiem vēlamu energoapgādes drošību, energoapgādes jautājumi ES līmenī ir jārisina saskaņotāk.

1.2. Šādā ES mēroga regulējumā ir jāņem vērā plašāks konteksts, proti, globālie klimata pārmaiņu mazināšanas centieni ar vērienīgiem mērķiem, kas noteikti Parīzes nolīgumā, ES stratēģija spēcīgai Enerģētikas savienībai ar tālredzīgu klimata pārmaiņu politiku un ģeopolitiskā spriedze Eiropas un pasaules mērogā, tai skaitā bēgļu pārvietošanās, krīzes pie Eiropas robežām, tostarp neseno pieredzētās krīzes Ukrainā, Turcijā, Lībijā un Gruzijā, kā arī pieaugošais reģionālisms, kurš apdraud ES integrāciju.

1.3. Lai nodrošinātu gāzes piegādi Eiropā, ir vajadzīgi ievērojami ieguldījumi. Svarīgi panākt, ka minētie ieguldījumi ir galvenokārt no privātiem avotiem; ieņēmumi naftas un gāzes rūpniecības nozarē ir tādi, ka nebūtu vajadzīgs atbalsts no publiskā sektora līdzekļiem. Lai nodrošinātu investoru uzticēšanos un līdz ar to stabilu un drošu gāzes piegādi, vajadzīgs prognozējams un stabils politiskais satvars.

1.4. Ierosinātā regula ir izstrādāta, lai novērstu gāzes piegādes krīzes, kādas bija 2006. un 2009. gadā. Lielākā daļa pieprasījuma pēc gāzes attiecināma uz ēku siltumapgādi. Plaši īstenojot modernizācijas programmu ēku energoefektivitātes uzlabošanai, kā ierosināts Direktīvā 2010/31/ES par ēku energoefektivitāti un Direktīvā 2012/27/ES par energoefektivitāti, jo īpaši, ja to attiecinās uz ēkām, kuru apkurei izmanto gāzi, ievērojami samazinātos pieprasījums pēc gāzes, jo sevišķi ziemas mēnešos, kad izraisījās iepriekš minētās krīzes.

1.5. Pārejas laikā dabasgāze joprojām ir nozīmīgs enerģijas avots, kas dod būtisku ieguldījumu centienos samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, ķīmiskās emisijas, kā arī bīstamu toksisko vielu, piemēram, PM₁₀ un PM_{2,5} daļiņu, emisijas. Tā kā dabasgāzes radīto emisiju līmeņa rādītāji ir ievērojami zemāki nekā ogleņiem, lielāka dabasgāzes daļa dalībvalstu energoresursu struktūrā ir īpaši svarīga saistībā ar gaisa kvalitātes uzlabošanu un līdz ar to arī dalībvalstu un to kaimiņvalstu iedzīvotāju veselības uzlabošanu. Tomēr pāreja uz mazoglekļa ekonomiku ir jāpaātrina, un tas jāņem vērā gāzes iepirkuma politikā.

1.6. Energoapgādes prakses izstrādē un pārvaldībā svarīga loma var būt enerģijas patērētājiem. Sadarbībā ar patērētājiem būtu jāizstrādā metodes, tostarp novatoriskas IKT izmantošanas metodes, kas ļautu palielināt patērētāju aktivitāti. Enerģētiskās nabadzības problēma būtu jārisina galvenokārt ar sociālās politikas pasākumiem. Šādos pasākumos būtu jāiekļauj īpaši valstu plāni, kas paredzēti, lai veicinātu ieguldījumus ēku renovācijas programmām, kā noteikts Direktīvas 2012/27/ES par energoefektivitāti 4. pantā, par prioritāti nosakot enerģētiskā ziņā nabadzīgus un neaizsargātus patērētājus un veicinot sociālo partneru sadarbību.

1.7. Atjaunojamo energoresursu izmantošanas izvērsana apvienojumā ar elektrifikācijas paātrināšanu varētu ievērojami samazināt gāzes patēriņu un līdz ar to arī importu ES; jo ātrāk noritēs atjaunojamo energoresursu apgūšana, jo mazāka nozīme būs ES ārējai politikai par gāzes piegādes nodrošināšanu. Komiteja vēlas, ka Komisija sniedz novērtējumu par to, cik precīza ir bijusi saskaņošana starp ES gāzes patēriņa prognozēm, ES gāzes piegādes drošību, atjaunojamo energoresursu izvērsanu un energoefektivitātes uzlabošanu visās nozarēs.

2. Ievads (Komisijas priekšlikuma kopsavilkums)

2.1. Ņemot vērā traucējumus tautsaimniecībā un individuālas grūtības, ko izraisa gāzes piegādes pārtraukums, Eiropas Komisija vēlas balstīties uz ES jau paveikto, lai nodrošinātu gāzes piegādes infrastruktūru lielāku savstarpējo savienojamību un dalībvalstu lielāku solidaritāti to vēlmē sadalīt slogu, kurš saistīts ar pārtraukumiem.

2.2. Ar regulas projektu tiek atjaunināta politikas joma, kas ir svarīga ES centienos izveidot Eiropas Enerģētikas savienību (COM(2015) 80 final). Enerģētikas savienībai ir jābūt saskaņā ar ES apņemšanos rīkoties, lai apturētu un, ja iespējams, pavērstu pretējā virzienā cilvēka izraisītas klimata pārmaiņas, kas rodas, sadedzinot fosilo kurināmo.

2.3. Regulas projekta mērķis ir nodrošināt, ka visas dalībvalstis izstrādā piemērotus instrumentus, lai sagatavotos piegādes traucējuma vai ļoti liela pieprasījuma radīta gāzes iztrūkuma sekām un novērstu tās.

2.4. Lai sasniegtu šo mērķi, regulas projektā ierosināta stingrāka reģionālā koordinācija, vairākus principus un standartus nosakot ES līmenī. Ierosinātā pieeja paredz dalībvalstu ciešu sadarbību reģionu ietvaros, veicot reģionālus riska novērtējumus. Riski, kas apzināti reģionālajos riska novērtējumos, tiks risināti reģionālajos preventīvās rīcības plānos un ārkārtas situāciju plānos, kurus pārskatīs līdzīga līmeņa speciālisti un apstiprinās Komisija.

2.5. Lai nodrošinātu riska novērtējumu un minēto plānu vispusību un savstarpēju konsekveni, regulā paredzēti obligāti modeļi, kuros uzskaitīti aspekti, kas jāņem vērā, veicot riska novērtējumus un gatavojot plānus.

2.6. Regula arī uzlabo piegādes standarta piemērošanu aizsargājamiem patērētājiem (pārsvārā mājsaimniecībām) un infrastruktūras standartu (iespēju piegādāt gāzi arī tad, kad nav pieejama galvenā infrastruktūra). Tā nodrošina pastāvīgu divvirzienu jaudu. Visbeidzot, ar regulu tiek ierosināti papildu pārredzamības pasākumi attiecībā uz gāzes piegādes līgumiem, piemēram, līgumiem, kas var ietekmēt piegādes drošību ES.

2.7. ES rīcības nepieciešamība ir pamatota ar to, ka valstu pieejas ietvaros veiktie pasākumi nav optimāli un palielina krīzes smagumu. Vienā valstī veikts pasākums var izraisīt gāzes iztrūkumu kaimiņvalstīs.

2.8. Lai gan funkcionējoši tirgi ir būtiski nepieciešami gāzes piegādes nodrošināšanai, pareizi koordinēti dalībvalstu pasākumi, jo īpaši ārkārtas situācijās, var būtiski paaugstināt piegādes drošību. Tas attiecas ne tikai uz valstīs radušos seku mazināšanas pasākumu labāku koordināciju ārkārtas situācijās, bet arī uz valstu preventīvo pasākumu labāku koordināciju, piemēram, uz priekšlikumiem labāk koordinēt gāzes uzglabāšanu valstīs vai LNG politiku (COM(2016) 49 final), kurai var būt stratēģiska nozīme noteiktos reģionos.

2.9. Energoregulatoru sadarbības aģentūras (ACER) 2014. gadā izstrādātais uzraudzības ziņojums pierādīja, ka joprojām ir nopietni iemesli bažām par sadarbību starp dalībvalstīm (tās veic pārsvarā iekšējus pasākumus, kas nav pietiekami piemēroti gāzes piegādes problēmu risināšanai); turklāt stresa tests, kas tika veikts 2014. gada vasarā (COM(2014) 654 final), liecināja, ka būtiskiem traucējumiem gāzes piegādē no austrumiem joprojām būtu liela ietekme uz visu ES.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Galvenās grūtības saistībā ar šo priekšlikumu regulai ir nevis ar tā tekstu, bet gan kontekstu. Lai gan Savienības "Pamatstratēģijā" spēcīgi Enerģētikas savienībai ar tālredzīgu klimata pārmaiņu politiku" (COM(2015) 80 final) nepieciešamība cīnīties pret klimata pārmaiņām izklāstīta gandrīz kā sūtība, šis regulas projekts – kaut arī tas ir saskaņā ar iepriekšējām regulām par gāzes piegādes drošību – nav pilnībā atbilstīgs pamatstratēģijas mērķiem.

3.2. Daudzi klimata zinātnieki brīdina: lai mums būtu pamatotas izredzes planētas temperatūras paaugstināšanos ierobežot līdz 2 °C, siltumnīcefekta gāzu emisijas līdz 2050. gadam jāsamazina gandrīz līdz nullei. Ja mērķis ir 1,5 °C, tam jānotiek vēl ātrāk. Lai nepieļautu aptuveni 4 611 miljonu tonnu CO₂ ekvivalenta, kas, piemēram, 2013. gadā nonāca atmosfērā, mums ES primārās enerģijas pieprasījums (1 567 miljoni tonnu naftas ekvivalenta (Mtoe) 2013. gadā) jāapmierina ar nepiesārņojošu enerģiju. Vairāk nekā divas trešdaļas emisiju rodas no fosilā kurināmā, kas virza mūsu rūpniecisko civilizāciju, un šis fosilais kurināmais ir jāaizstāj.

3.3. Pārejas laikā dabasgāze joprojām ir nozīmīgs kurināmā avots, un ar tās palīdzību ES ir varējusi samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, kas rodas no cietā kurināmā, jo īpaši valstīs, kurās oglēm ir dominējoša nozīme. Tomēr pāreja uz mazoglekļa un, visbeidzot, bezoglekļa energoavotiem ir jāpaātrina. Tas ir obligāts nosacījums, lai sasniegtu ilgtermiņa mērķi saglabāt pasaules vidējās temperatūras pieaugumu līdz 1,5 °C, kā paredzēts Parīzes nolīgumā, un tas ir jāņem vērā gāzes piegādes politikā. Iepriekš minētais būtu jāatspoguļo riska novērtējumos, kas jāveic dalībvalstīm. Lai veicinātu efektīvus ieguldījumus un izveidotu noturīgu enerģētikas sistēmu, labāk jāaskaņo ES gāzes piegādes politika un Enerģētikas savienības dimensijas, jo īpaši pilnībā integrēts Eiropas enerģijas tirgus, energoefektivitātes paaugstināšana un dekarbonizācija.

3.4. Piecus gadus pēc Regulas (ES) Nr. 994/2010 pieņemšanas gāzes piegādes drošība joprojām ir ļoti problemātisks jautājums, jo īpaši, ņemot vērā saspringtās attiecības starp Ukrainu un Krieviju. Valstu un ES līmenī tiek daudz darīts, lai stiprinātu gāzes piegādes drošību 2016./2017. gada ziemā un turpmāk. Tomēr būtiskiem centieniem nodrošināt ēku lielāku energoefektivitāti, palielinot termisko izolāciju un prioritāti piešķirot ēkām, kuru siltumapgādē izmanto gāzi, būtu nozīmīga ietekme uz gāzes pieprasījumu.

3.5. Dabasgāze ir aizstājusi cieto kurināmo un ir otrais nozīmīgākais kurināmais ES, nodrošinot 23,8 % no kopējā primārās enerģijas patēriņa 2013. gadā. Tas ir palīdzējis ES samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju. Tomēr atjaunojamo energoresursu izmantošanas pieaugums ir ievērojams: 2013. gadā atjaunojamie energoresursi nodrošināja 15 % enerģijas bruto galapatēriņa ES (salīdzinājumā ar 8,3 % 2004. gadā), dodot ES reālu iespēju sasniegt tās 2020. gada mērķi, proti, atjaunojamo energoresursu īpatsvaru 20 % apmērā. No atjaunojamajiem energoavotiem ražotās elektroenerģijas bruto apjoms no 2000. gada līdz 2013. gadam vairāk nekā divkāršojās, un uz to attiecināma vairāk nekā ceturtdaļa no visas 2013. gadā saražotās elektroenerģijas.

3.6. Atjaunojamo energoresursu izmantošanas izvēršana apvienojumā ar elektrifikācijas paātrināšanu varētu ievērojami samazināt gāzes patēriņu un līdz ar to arī importu ES; jo ātrāk noritēs atjaunojamo energoresursu apgūšana, jo mazāk nozīmīga būs ES ārējā politika par gāzes piegādes nodrošināšanu. Tādēļ būtiska nozīme ir labākai koordinācijai starp ES gāzes patēriņa prognozēm, ES gāzes piegādes drošību, atjaunojamo energoresursu attīstību un energoefektivitātes uzlabojumiem visās nozarēs.

3.7. Enerģētikas savienības veidošanā gan attiecībā uz politiku, gan ilgtermiņa stratēģijām ļoti svarīga ir ES valstu savstarpēja koordinācija visu veidu kurināmā pārvadāšanas un piegādes jomā. Komisijas priekšlikuma mērķis ir sadalīt ES septiņos "reģionos", kuru ietvaros būtu jāaskaņo politika. Tas labākā gadījumā ir pagaidu risinājums, jo drīz būs vajadzīga politikas koordinēšana ES mērogā, un ideālā variantā to būtu vēlams paplašināt, iekļaujot Enerģētikas kopienas līgumslēdzējas puses, proti, kaimiņvalstis, ar kurām ES ir noslēgusi nolīgumus enerģētikas jomā.

3.8. Lai palielinātu konkurenci enerģijas piegādes jomā un dažādotu piegādes avotus, enerģijai joprojām jābūt ES ārpolitikas nozīmīgam aspektam; nolūkā papildināt vietējo enerģijas ražošanu no atjaunojamajiem energoavotiem minētā politika tomēr aizvien vairāk jāvirza uz to, lai nodrošinātu enerģijas piegādi no atjaunojamajiem energoavotiem, jo īpaši, pielietojot tādas jau nostiprinājušās tehnoloģijas kā enerģijas ražošana, izmantojot vēja enerģiju un saules enerģiju.

3.9. Ar jaunu enerģētikas politikas pārvaldību ir jānodrošina dažādu enerģētikas politikas aspektu saskaņotība, kā arī virzība uz ES līmenī izvirzīto mērķu sasniegšanu. Svarīgs aspekts saskaņotības nodrošināšanā ir agrīna, sistemātiska un strukturēta sadarbība ar pilsonisko sabiedrību, lai panāktu, ka energoapgādes drošības problēmu izpratne ir plaši izvērstā pilsoniskās sabiedrības organizāciju vidū un – vēl svarīgāk – ka politikas veidotājiem visā Eiropā ir labi zināmi problēmjautājumi, intereses, resursi un risinājumi, ko izvirza pilsoniskā sabiedrība un sociālie partneri, lai risinātu minētās problēmas un sasniegtu ES enerģētikas politikas mērķus. Tādēļ EESK ir aktīvi popularizējis Eiropas dialogu par enerģētiku, un Komisija ir ļoti atzinīgi novērtējusi šo EESK iniciatīvu.

3.10. Enerģētikas politikas iekšējās un ārējās dimensijas savstarpēja pastiprināšana, kā izklāstīts Enerģētikas diplomātijas rīcības plānā (*EDAP*), būtu vēl viens svarīgs aspekts enerģētikas politikas pārvaldībā. EESK jau agrāk ir aicinājis izstrādāt un īstenot ES ārējo enerģētikas politiku nolūkā uzlabot esošo un veidot jaunu sadarbību un dialogus enerģētikas jomā ar galvenajām ražotājvalstīm un reģioniem, tranzīta valstīm un reģioniem, kaimiņvalstīm, kā arī ar svarīgākajiem globālajiem un reģionālajiem stratēģiskajiem partneriem, lai pastiprinātu ES energoavotu, piegāžu un maršrutu dažādošanu.

3.11. ES ārējā enerģētikas politikā, tostarp gāzes iepirkuma politikā, jāņem vērā plašs ģeopolitisks konteksts. EESK jau iepriekš ir uzsvērusi, ka šā projekta komerciālajiem aspektiem nevajadzētu būt vienīgajam faktoram lēmuma pieņemšanā, jo īpaši, ņemot vērā Krievijas tendenci izmantot enerģiju kā līdzekli ģeopolitisko mērķu sasniegšanai. ES diplomātijai enerģētikas jomā ir jāņem vērā arī tādi faktori kā politikas stabilitāte valstīs, kas atrodas cauruļvadu maršrutā, un to neaizsargātība pret ārvalstu politisko ietekmi, projektu izstrādātāju sociālais un ekoloģiskais raksturojums, kā arī Krievijas uzņēmumu iesaiste izpētē un ražošanā. Jauno projektu novērtējumā turklāt ir jāņem vērā to ietekme uz energoapgādes drošību kaimiņvalstīs. Attiecībā uz Ukrainu, piemēram, pastāv risks, ka projekti, kuros paredzēts pārtraukt gāzes tranzītu caur Ukrainas teritoriju, ietekmēs tās ieņēmumus, kavēs investīcijas tīklu modernizēšanai un atņems iespēju spēka līdzsvarošanai ar Maskavu.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par vienotu definīciju terminam “aizsargāts patērētājs”.

4.2. EESK atzinīgi vērtē arī tādas konceptus kā “kopīga atbildība” un “trīs līmeņu pieeja” starp dabasgāzes uzņēmumiem, dalībvalstīm un ES attiecībā uz gāzes piegādes drošību, kā arī priekšlikumu, ka Komisijai attiecīgā gadījumā vajadzētu koordinēt pasākumus, kā EESK aicināja savā iepriekšējā ziņojumā⁽¹⁾. Minētā pieeja ir īpaši svarīga, lai nodrošinātu piegādes līgumu pārredzamību.

Komiteja arī uzskata, ka 3. pantā minētā dalībvalstu iestāžu atbildība un uzdevumi ir jānošķir no privātu uzņēmumu vai organizāciju atbildības un uzdevumiem, un tādēļ ierosina jaunu formulējumu, lai precizētu, ka:

— gāzes piegādes drošība ir dalībvalsts kompetento iestāžu un Komisijas uzdevums to attiecīgajās atbildības jomās,

— dabasgāzes uzņēmumiem un rūpnieciskajiem gāzes patērētājiem jāsadarbojas un jāveic pasākumi saskaņā ar atbildīgo iestāžu pieņemtajiem lēmumiem.

⁽¹⁾ OV C 339, 14.12.2010., 49. lpp.

- 4.3. EESK norāda uz kritērijiem, kas ierosināti attiecībā uz septiņiem “reģioniem” Eiropas Savienībā. Būtu jāparedz vismaz tāds risinājums, ka viena dalībvalsts var vienlaikus būt par locekli vairākos “reģionos”.
- 4.4. EESK atzīmē, ka ierosinātais infrastruktūras standarts gandrīz neatšķiras no 2010. gada regulā minētā standarta. Komiteja atzinīgi vērtē priekšlikumu par divvirzienu (“reversās plūsmas”) starpsavienojumu jaudu starp dalībvalstīm.
- 4.5. EESK norāda, ka ierosinātais piegādes standarts gandrīz neatšķiras no 2010. gada regulā minētā standarta. Komiteja atzinīgi vērtē prasību veikt ietekmes novērtējumu pirms jaunu ārpustirgus pasākumu īstenošanas.
- 4.6. EESK atzīmē priekšlikumu, ka riska novērtējums tagad veicams reģionālā līmenī. Komiteja šādu pieeju vērtē atzinīgi kā soli virzienā uz to, ka kādu dienu riska novērtējums tiks veikts ES līmenī. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ierosināto modeli un uzskata, ka šajā sakarā ļoti svarīga ir salīdzinošā izvērtēšana.
- 4.7. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumus par ārkārtas situāciju plāniem, krīzes pārvaldības procedūrām un ārkārtas reaģēšanas pasākumiem.
- 4.8. EESK uzskata, ka priekšlikumi attiecībā uz pārredzamību un solidaritāti starp dalībvalstīm, kas balstīti uz 2014. gada vasarā veiktajiem stresa testiem, ir piemērots apdrošināšanas mehānisms. Komiteja jo īpaši atzinīgi vērtē Augsta līmeņa grupas Centrālās un Dienvidaustrumu Eiropas gāzes savienojumu jautājumos vienošanos par to prioritāro projektu sarakstu, kuru īstenošana dos reģionā esošajām valstīm piekļuvi vismaz trim gāzes avotiem, tādējādi nodrošinot piegādes drošību un dažādošanu.
- 4.9. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu par sadarbību ar trešām valstīm, kas ir Enerģētikas kopienas līguma partneres.
- 4.10. EESK atzīst priekšlikuma par gāzes piegādes drošības pasākumu pastāvīgu uzraudzību nozīmīgumu un mudina Komisiju iekļaut tajā arī to, ka pakāpeniski jāatsakās no dabasgāzes izmantošanas par labu atjaunojamajiem energoresursiem.
- 4.11. EESK atzīmē ierosinātās atkāpes attiecībā uz Maltu un Kipru un mudina abas valstis, ņemot vērā to labvēlīgo klimatu, būt starp līderiem pārejā uz to, lai pieprasījumu pēc enerģijas apmierinātu nevis no fosilā kurināmā, bet gan no atjaunojamajiem energoresursiem.

Briselē, 2016. gada 22. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*
